Aanwijzingsbesluit Natura 2000-gebied Klaverbank

De Staatssecretaris van Economische Zaken

Gelet op artikel 3, eerste lid, en artikel 4, vierde lid, van Richtlijn 92/43/EEG van de Raad van 21 mei 1992 inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna (PbEG 1992, L 206);

Gelet op het Uitvoeringsbesluit van de Commissie 2013/740/EU van 7 november 2013 op grond van Richtlijn 92/43/EEG van de Raad, tot vaststelling van een zevende bijgewerkte lijst van gebieden van communautair belang voor de Atlantische biogeografische regio (PbEU 2013, L350/201);

Gelet op de artikel 10a van de Natuurbeschermingswet 1998;

BESLUIT:

Artikel 1

1. Als speciale beschermingszone in de zin van artikel 4, vierde lid, van Richtlijn 92/43/EEG van de Raad van 21 mei 1992 inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna (PbEG 1992, L 206) wordt aangewezen: het op de bij dit besluit behorende kaart aangegeven gebied, bekend onder de naam: **Klaverbank**.
2. De in het eerste lid bedoelde speciale beschermingszone is aangewezen voor de volgende natuurlijke habitattypen opgenomen in bijlage I van Richtlijn 92/43/EEG; prioritaire habitattypen zijn met een sterretje (*) aangeduid:
   H1170 Riffen
3. De in het eerste lid bedoelde speciale beschermingszone is aangewezen voor de volgende soorten opgenomen in bijlage II van Richtlijn 92/43/EEG; prioritaire soorten zijn met een sterretje (*) aangeduid:
   H1351 Bruinvis (*Phocoena phocoena*)
   H1364 Grijze zeehond (*Halichoerus grypus*)
   H1365 Gewone zeehond (*Phoca vitulina*)

Artikel 2

1. Dit besluit gaat vergezeld van een Nota van toelichting inclusief bijlage en kaart, die integraal deel uitmaken van dit besluit.
2. De in de artikel 1 genoemde speciale beschermingszone vormt het Natura 2000-gebied **Klaverbank**, waarvan de instandhoudingsdoelstelling in de zin van artikel 10a, tweede lid, van de Natuurbeschermingswet 1998 is opgenomen in de Nota van toelichting.

Artikel 3

1. De bekendmaking van dit besluit geschiedt in de Staatscourant.
2. Dit besluit treedt in werking op de dag na de bekendmaking in de Staatscourant.

Dit aanwijzingsbesluit en de daarbij behorende Nota van toelichting worden gedurende zes weken ter inzage gelegd. De exacte periode en locatie worden vermeld in de bekendmaking, die wordt gepubliceerd in de Staatscourant en een landelijk dagblad. Het besluit kan digitaal worden ingezien via de website www.rijksoverheid.nl/natura2000.

Belanghebbenden die hun zienswijze als bedoeld in artikel 3:15 van de Algemene wet bestuursrecht naar voren hebben gebracht of die het redelijkerwijs niet verweten kan worden geen zienswijze naar voren te hebben gebracht, kunnen gedurende zes weken ná de bekendmaking beroep instellen bij de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State, Postbus 20019, 2500 EA Den Haag.

Nota van toelichting van het Natura 2000-gebied Klaverbank inhoudende de aanwijzing als speciale beschermingszone in het kader van de Richtlijn 92/43/EEG van de Raad van 21 mei 1992 inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna en hierna te noemen de Habitatrichtlijn

1 INLEIDING

Met dit besluit wordt het gebied Klaverbank aangewezen als speciale beschermingszone onder de Habitatrichtlijn. Het gebied wordt ook aangewezen als het Natura 2000-gebied Klaverbank, waarbij instandhoudingsdoelstellingen worden toegevoegd.

In artikel 1 van het besluit staat de naam van het gebied en worden de habitattypen en habitatsoorten opgesomd, waarvoor het gebied is aangewezen.

In artikel 2 van het besluit wordt de term Natura 2000-gebied geïntroduceerd en wordt bepaald dat er voor het gebied een instandhoudingsdoelstelling verwezenlijkt dient te worden. Deze doelstelling heeft betrekking op de in artikel 1 opgesomde habitattypen en habitatsoorten. In dit deel van het besluit is het Natura 2000-gebied Klaverbank gevormd uit het Habitatrichtlijngebied, waarbij instandhoudingsdoelstellingen zijn toegevoegd. De instandhoudingsdoelstellingen staan in de Nota van toelichting.

Artikel 3 regelt de bekendmaking en de inwerkingtreding van dit besluit.

In hoofdstuk 2 van deze Nota van toelichting wordt de aanwijzing op grond van de Habitatrichtlijn kort toegelicht. Vervolgens wordt in hoofdstuk 3 een gebiedsbeschrijving gegeven en wordt ingegaan op eventuele grenswijzigingen die zijn doorgevoerd nadat het gebied bij de Europese Commissie is aangemeld. Tevens wordt in hoofdstuk 3 de bij dit besluit behorende kaart toegelicht.
In hoofdstuk 4 wordt een opsomming gegeven van habitattypen en soorten waaraan het gebied zijn betekenis ontleent. Eventueel doorgevoerde wijzigingen worden in bijlage B van een toelichting voorzien.

Een belangrijk onderdeel van de Nota van toelichting is de opsomming van de instandhoudingsdoelstellingen in hoofdstuk 5. Allereerst worden de algemene doelstellingen geformuleerd en vervolgens staat de instandhoudingsdoelstellingen van de in het gebied aanwezige habitattypen en habitatsoorten vermeld. Er wordt aangegeven in welke richting de instandhoudingsdoelstelling zich zal moeten ontwikkelen. Daarvoor worden de termen "behoud", "uitbreiding" of "verbetering" gebruikt. Voor een habitattype wordt de verdeling gemaakt in oppervlakte en kwaliteit, zodat de aanduiding van de instandhoudingsdoelstelling van een habitattype altijd in de vorm van "behoud" of "uitbreiding" van de oppervlakte en van "behoud" of "verbetering" van de kwaliteit wordt gegeven. Voor soorten is het leefgebied medebepalend en geldt een verdeling in omvang en kwaliteit van het leefgebied. De aanduiding van de instandhoudingsdoelstelling van een soort is altijd in de vorm van "behoud" of "uitbreiding" van de omvang van het leefgebied en van "behoud" of "verbetering" van de kwaliteit van het leefgebied ten behoeve van "behoud" of "uitbreiding" van de populatie.

Daarnaast zijn aan de Nota van toelichting twee bijlagen toegevoegd. Ook de bijlagen maken integraal onderdeel uit van het besluit. Bijlage A (voor zover van toepassing) laat zien welke terreindelen zijn vervallen of zijn toegevoegd als onderdeel van de speciale beschermingszone in de zin van de Vogelrichtlijn. Bijlage B omvat een nadere onderbouwing van de selectie als Habitatrichtlijngebied en toewijzing van instandhoudingsdoelstellingen. In bijlage C wordt naar aanleiding van de ontvangen zienswijzen een nadere onderbouwing van het besluit gegeven. De gebiedsspecifieke behandeling van zienswijzen in deze bijlage beperkt zich tot de punten die direct van invloed zijn op dit aanwijzingsbesluit.

2 AANWIJZING HABITATRICHTLIJN

Door middel van dit besluit wordt het gebied Klaverbank aangewezen als speciale beschermingszone onder de Habitatrichtlijn (verder aangeduid als "Habitatrichtlijngebied"). Het gebied is in december 2008 aangemeld volgens de procedure zoals opgenomen in artikel 4 van deze Richtlijn, waarna het gebied in december 2009 door de Europese Commissie onder de naam "Klaverbank" en onder nummer NL2008002 is geplaatst op de (bijgewerkte) lijst van gebieden van communautair belang voor de Atlantische biogeografische regio. Op 2 februari 2010 is deze lijst gepubliceerd in het Publicatieblad van de Europese Unie (2010/43/EU).

Dit Habitatrichtlijngebied wordt voortaan aangeduid als Natura 2000-gebied Klaverbank (landelijk gebiedsnummer 165).

Natura 2000 is het samenhangende Europees ecologisch netwerk bestaande uit de gebieden aangewezen onder de Habitatrichtlijn en onder de Vogelrichtlijn. Dit netwerk moet de betrokken natuurlijke habitattypen, habitats van soorten en de leefgebieden van vogels in een gunstige staat van instandhouding behouden of, in voorkomend geval, herstellen. De instandhoudingsdoelstellingen (hoofdstuk 5) en de begrenzing zijn in algemene zin nader toegelicht in het Doelendocument mariene Natura 2000-gebieden (2014)[1]. Dit document geeft het beleidskader weer van de geformuleerde instandhoudingsdoelstellingen en van de daarbij gehanteerde systematiek.
Beschrijvingen van habitattypen en soorten waarvoor doelen zijn vastgesteld, zijn opgenomen in de Natura 2000-profielen van het betreffende habitattype en de betreffende soort (2014)[2].

Het Natura 2000-gebied Klaverbank behoort tot de Nederlandse exclusieve economische zone[3].

[1] Ministerie van Economische Zaken (2014): Doelendocument mariene Natura 2000-gebieden, Den Haag.
[2] Ministerie van Economische Zaken (2014): Natura 2000-profielen voor de mariene gebieden. www.rijksoverheid.nl/natura2000. Ministerie van Economische Zaken, Den Haag.
[3] Besluit grenzen Nederlandse exclusieve economische zone (Stb.2000,167).

3 GEBIEDSBESCHRIJVING EN BEGRENZING

3.1 Gebiedsbeschrijving

Het Natura 2000-gebied Klaverbank is onderdeel van de open zee boven het Nederlands Continentaal Plat en is gelegen in het noordwestelijke deel van de Nederlandse Noordzee. De Klaverbank heeft een bodemoppervlak van een van (grof) grind en grotere stenen in afwisseling met grof zand en schelpenmateriaal. De aanwezigheid van de grove sedimenttypen biedt een specifieke leefomgeving voor onder andere aan substraat gebonden organismen. Het doorzicht van de waterkolom is zo groot, dat het licht kan doordringen tot een diepte van wel 40 meter. Dit maakt de begroeiing met kalkroodwieren mogelijk. Door de driedimensionale structuur van het aanwezige habitattype is er een potentieel biodiversiteitverhogende werking. De structuur van het habitattype wordt gevormd door de aangroei van organismen die met het substraat zijn verbonden, en door kalkroodwieren die het losse sediment aan elkaar kunnen vastleggen. De Klaverbank ligt gemiddeld 43 meter onder het zeeoppervlak en wordt aan de zuidwestkant doorsneden door een 60 meter diepe, slibrijke geul: de Botney Cut.

3.2 Kenmerken begrenzing

De begrenzing van het Habitatrichtlijngebied Klaverbank is bepaald aan de hand van de ligging van de natuurlijke habitats en de leefgebieden van de soorten waarvoor het gebied is aangewezen en de bijbehorende abiotische kenmerken, zoals diepte en sedimentsamenstelling (zie paragraaf 4.4). Dit is inclusief gebiedsdelen die van mindere kwaliteit zijn. Daarnaast omvat het begrensde gebied ook natuurwaarden die integraal onderdeel uitmaken van de ecosystemen waartoe de betreffende habitattypen en leefgebieden van soorten behoren, alsmede gebiedsdelen die noodzakelijk worden geacht om de betreffende habitattypen en leefgebieden van soorten in stand te houden en te herstellen.
Bij de keuze en de afbakening van de gebieden is geen rekening gehouden met andere vereisten dan die verband houden met de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna[4].
In het bijzonder voor mariene gebieden is er van uitgegaan bij het vaststellen van de begrenzing dat rechte lijnen, met goed gedefinieerde hoekpunten, het beste te hanteren zijn voor het toekomstig beleid en het handhaven daarvan. De grenzen sluiten naadloos aan bij de landsgrenzen met het Verenigd Koninkrijk[5].

3.3 Begrenzing en oppervlakte

De begrenzing van het Natura 2000-gebied Klaverbank is aangegeven op de bij de aanwijzing behorende kaart (datum kaartproductie 28-02-2014). Het Natura 2000-gebied Klaverbank bestaat uit twee gebieden met stenen en (grof) grind met specifieke begroeiing, met daartussen een diepe slibrijke geul (de Botney Cut) en het zeewater van de Noordzee.
Het Natura 2000-gebied beslaat een oppervlakte van 153.868 ha. Deze cijfers betreffen de bruto-oppervlakten omdat bij de berekening geen rekening is gehouden met niet op de kaart, tekstueel uitgesloten delen (zie paragraaf 3.4). Voor de exacte oppervlakte wordt verwezen naar de legenda van de bij dit besluit behorende kaart.

In coördinaten[6]:

x-coördinaat	y-coördinaat
3,31794	54,2935
3,31779	54,2809
3,31636	54,0925
3,31757	53,8491
3,12688	53,851
3,03787	53,8518
2,89879	53,8531

[4] Hof van Justitie EG, 7 november 2000, First Corporate Shipping, zaak C-371/98, punten 16 en 25.
[5] De begrenzingsmethodiek is verder uitgewerkt in het Doelendocument mariene N2000-gebieden (2014), paragraaf 3.2.
[6] Voor de coördinaten is het coördinatensysteem in het World Geodetic System datum WGS84 gehanteerd.

2,8589	53,9884
2,83609	54,0808
2,8046	54,208
2,78353	54,2936
2,98263	54,2935

Het Habitatrichtlijngebied (zoals aangemeld) is gewijzigd:
De wetenschappelijke argumenten voor de begrenzing van Habitatrichtlijngebied zoals deze is aangemeld in het standaard gegevensformulier (SDF) zijn opgenomen in Lindeboom *et al*. (2005)[7] en Bos *et al*. (2008)[8]. Na het moment van aanmelding van het Nederlandse Habitatrichtlijngebied Klaverbank (2008) en plaatsing op de Lijst van Gebieden van Communautair Belang (2009) zijn de volgende grenswijzigingen doorgevoerd waarbij:

1) de zuidelijke grens verschoven is naar het noorden: hiermee is het Habitatrichtlijngebied verkleind door het verwijderen een deel van het gebied waar geen H1170 aanwezig is (- ca. 5.388 ha).
2) de noordelijke grens verder naar het noorden verschoven is: hiermee is het Habitatrichtlijngebied vergroot door een gebied op te nemen waar het habitattype wel aanwezig is (+ ca. 35.400 ha).

De oppervlakte van het Natura 2000-gebied is hierop aangepast (+ ca.30.000 ha).

3.4 Toelichting bij de kaart en uitgesloten delen

De begrenzing van het Natura 2000-gebied is aangegeven op de bij de aanwijzing behorende kaart. Daar waar de kaart en de Nota van toelichting, bijvoorbeeld om kaarttechnische redenen, niet overeenstemmen, is de tekst in deze paragraaf doorslaggevend. Op de kaart is ter informatie ook de globale begrenzing weergegeven van (aangrenzende delen van) het aangemelde Habitatrichtlijngebied Doggerbank binnen het Verenigd Koninkrijk (EU-gebiedscode UK0030352) en binnen de Nederlandse exclusieve economische zone. Aan de indicatief aangeduide begrenzing van deze gebieden kunnen geen rechten worden ontleend (voor de begrenzing van deze gebieden wordt verwezen naar de kaarten van de betreffende aangewezen of aangemelde gebieden).

Voor de begrenzing van Natura 2000-gebieden geldt de volgende algemene exclaveringsformule: Bestaande bebouwing maakt geen deel uit van het aangewezen gebied, tenzij daarvan in paragraaf 3.3 wordt afgeweken. Voor de gebruikte begrippen gelden de volgende definities (voor zover van toepassing in het onderhavige gebied):

- Bebouwing betreft één of meer gebouwen of bouwwerken geen gebouwen zijnde. Gebouw: elk bouwwerk, dat een voor mensen toegankelijke, overdekte, geheel of gedeeltelijk met wanden omsloten ruimte vormt. Bouwwerk: elke constructie van enige omvang van hout, steen, metaal of ander materiaal, welke hetzij direct of indirect met de grond verbonden is, of hetzij direct of indirect steun vindt in of op de grond. Ook mijnbouwinstallaties[9], zoals installaties ten behoeve van olie- en gaswinning (inclusief pijpleidingen), vallen onder de definitie van een bouwwerk.

[7] Lindeboom, H.J., Geurts van Kessel, A. J.M. & Berkenbosch, A. 2005. Gebieden met bijzondere ecologische waarden op het Nederlands Continentaal Plat. Rapport RIKZ/2005.008; Alterra Rapport nr. 1109.
[8] Bos, O.G., E.M. Dijkman, J. Cremer, 2008. Gegevens voor aanmelding van mariene Habitatrichtlijngebieden: Doggersbank, Klaverbank, Noordzeekustzone, Vlakte van de Raan. IMARES-rapport C081/08.
[9] Mijnbouwinstallatie: een mijnbouwwerk dat verankerd is in of aanwezig is boven de bodem van een oppervlaktewater. Wet van 31 oktober 2002, houdende regels met betrekking tot het onderzoek naar en het winnen van delfstoffen en met betrekking tot met de mijnbouw verwante activiteiten (Mijnbouwwet).

4 NATURA 2000-WAARDEN

4.1 Inleiding

In dit hoofdstuk wordt allereerst een opsomming gegeven van de waarden waaraan het gebied zijn betekenis ontleent als Habitatrichtlijngebied. Wat betreft de aanwijzing als Habitatrichtlijngebied wordt in paragrafen 4.2.1 en 4.2.2 een lijst gegeven van de habitattypen (met vermelding van de aanwezige subtypen) en soorten waarvoor het gebied is aangewezen[10]. Op alle vermelde habitattypen en soorten is een instandhoudingsdoelstelling van toepassing (zie hoofdstuk 5).
In paragraaf 4.3 wordt uiteengezet welke selectiecriteria op het Habitatrichtlijngebied van toepassing zijn en wordt onderbouwd waarom het gebied als Habitatrichtlijngebied is geselecteerd. Van elke Natura 2000-waarde waarvoor het gebied aan de selectiecriteria voldoet, wordt in bijlage B.2 in tekst en/of tabelvorm de betekenis (relatieve bijdrage) van het gebied afgezet tegen de betekenis van de andere Habitatrichtlijngebieden die aan de selectiecriteria voldoen. Ten slotte beschrijft paragraaf 4.4 de verspreiding van habitattypen en soorten binnen het gebied, ter onderbouwing van de gevolgde gebiedsbegrenzing van het Habitatrichtlijngebied.

4.2 Natura 2000-waarden waarvoor het gebied is aangewezen

4.2.1 Habitatrichtlijn: habitattypen (bijlage I[12])

Het gebied is aangewezen voor de volgende natuurlijke habitats opgenomen in bijlage I van de Habitatrichtlijn, waarvoor het gebied een bijdrage levert aan de instandhouding op landelijk niveau. Ten behoeve van de nationale uitwerking van de Habitatrichtlijn is een deel van de habitattypen verdeeld in subtypen, vanwege de zeer ruime variatie in fysieke omstandigheden en soortensamenstelling. De namen van de habitattypen en daarvan afgeleide subtypen zullen verder met hun verkorte namen worden aangeduid. Wijzigingen ten opzichte van de aanmelding als Habitatrichtlijngebied (2008) zijn verklaard in bijlage B.1 van deze Nota van toelichting.

H1110 Riffen
Nederlandse naam: Riffen van open zee[11].

4.2.2 Habitatrichtlijn: soorten (bijlage II[12])

Het gebied is aangewezen voor de volgende soorten opgenomen in bijlage II van de Habitatrichtlijn. Hiermee wordt een bijdrage geleverd aan de instandhouding van deze soorten op landelijk niveau. Wijzigingen ten opzichte van de aanmelding als Habitatrichtlijngebied (2008) zijn verklaard in bijlage B.1 van deze Nota van toelichting.

H1351 Bruinvis (*Phocoena phocoena*)
H1364 Grijze zeehond (*Halichoerus grypus*)
H1365 Gewone zeehond (*Phoca vitulina*)

4.3 Habitatrichtlijn: waarden waarvoor het gebied is geselecteerd

4.3.1. Selectie van mariene gebieden

De selectie van de mariene gebieden voor habitattypen (bijlage I) en soorten (bijlage II) is gedaan op basis van de *Guidelines* die door de Europese Commissie zijn opgesteld[13], artikel 4 lid 1 van de Habitatrichtlijn, de criteria zoals opgenomen in bijlage III van de Habitatrichtlijn, de nationale benadering voor de

[10] Prioritaire habitattypen en habitatsoorten zijn in bijlagen I en II van de Habitatrichtlijn en in dit besluit aangeduid met een sterretje *.
[11] N.a.v. Jak et al (2009). Instandhoudingsdoelen Natura 2000-gebieden Noordzee. IMARES-rapport C065/09, pagina 19 voetnoot 4: ter onderscheid van riffen met een biogene oorsprong wordt het habitattype 1170 Riffen, zoals hier bedoeld, aangeduid met "Riffen van open zee".
[12] Bijlagen I en II laatstelijk aangepast op 20 november 2006, Richtlijn 2006/105/EG, PbEG L 363, 20.12.2006, p. 368-405 (zie ook rectificatie PbEG L 80, 21.3.2007, p. 15).
[13] European Commission, 2007. Guidelines for the establishment of the Natura 2000 network in the marine environment. Application of the Habitats and Birds Directives.

gebiedselectie[14], en op basis van de relevante wetenschappelijke gegevens in Lindeboom *et al.* (2005)[7] en Bos *et al.* (2008)[8].
De Europese Commissie heeft op 22 december 2009 het gebied Klaverbank geplaatst op de Lijst van Gebieden van Communautair Belang voor de Atlantische biogeografische regio[15].

4.3.2 Habitattypen (bijlage I)
Bij de aanmelding van de mariene Habitatrichtlijngebieden (2008) is de Klaverbank geselecteerd voor habitattype riffen van open zee (H1170).
De betekenis van het gebied voor het habitattype is afgemeten aan de relatieve oppervlakte, de representativiteit van dat habitattype, en de beschermingsstatus. Zie Bos *et al.* (2008)[8]. In de onderstaande tabel is het habitattype vermeld dat bij de aanmelding heeft geleid tot selectie van het gebied (zie ook bijlage B.2).

Habitat-type	Landelijke oppervlakte[a]	Oppervlakte in Klaverbank[b]	Selectie bij aanmelding
H1170	ca.76.900	A4 (>75%)	ja

(a) Berekende landelijke oppervlakte van het habitattype in hectaren op basis van 50% bedekking door grindbanken (Bos *et al.* (2008)[8]). De oppervlakte van het Habitatrichtlijngebied Klaverbank is 153.868 ha volgens de kaart bij dit besluit. De berekende landelijke oppervlakte is 0,50x153.868 ha = 76.934 ha. Er is geen rekening gehouden met de mogelijkheid dat het habitattype H1170 ook aanwezig kan zijn in het gebied Borkumse Stenen (zie verder paragraaf 7.3 van het Doelendocument mariene Natura 2000-gebieden).
(b) Oppervlakte in het onderhavige gebied, uitgedrukt als percentage van de landelijke oppervlakte.

4.3.3 Soorten (bijlage II)
Voor verspreid over de Nederlandse Noordzee voorkomende soorten, die in voldoende mate in gebieden zijn vertegenwoordigd welke voor andere waarden zijn opgenomen, zijn geen gebieden geselecteerd. De betekenis van het gebied is afgemeten aan de omvang van de aanwezige populatie. Vervolgens zijn eventueel nog extra gebieden toegevoegd met het oog op landelijke dekking, geografische spreiding en grensoverschrijding. Op grond van de huidige gegevens over en omstandigheden in het gebied Klaverbank zijn er geen soorten van bijlage II waarvoor het gebied aan de selectiecriteria voldoet. Specifieke informatie over het voorkomen in en gebruik van Habitatrichtlijngebied Klaverbank is beperkt en ontoereikend voor het schatten van dichtheden of het aangeven van het ecologisch belang van het gebied voor de zeezoogdieren. Het betreft in het gebied Klaverbank enkel niet-prioritaire soorten[10].

4.4 Verspreiding habitattypen en soorten in het Habitatrichtlijngebied
De begrenzing van het Habitatrichtlijngebied Klaverbank is in het bijzonder bepaald aan de hand van het voorkomen en de ligging van habitattypen (zie verder paragraaf 3.2). Het open zeegebied van Klaverbank bestaat voor ca. 50% uit habitattype riffen van open zee (H1170). Het deelgebied Botney Cut, dat tussen de beide gebiedsdelen met riffen van open zee doorloopt, heeft evenals die beide gebiedsdelen een hoge diversiteit van bodemdieren. De Klaverbank in het Nederlandse deel van de Noordzee heeft de voor riffen van open zee kenmerkende topografie van aan de oppervlakte liggende (grof) grind en (grote) stenen en de daarbij behorende levensgemeenschap.
Door de verre ligging uit de kust is de invloed van de grote rivieren (zoet water, nutriënten) afwezig.

Over de verspreiding van de bruinvis (H1351), grijze zeehond (H1364) en gewone zeehond (H1365) in de Nederlandse deel van de Noordzee is weinig bekend. In principe kunnen de bruinvis, grijze zeehond, en gewone zeehond zich over het gehele Nederlands Continentaal Plat verplaatsen en behoort de hele Nederlandse Noordzee tot het leefgebied van de soorten. In de zomer kunnen met name rond Botney Cut concentraties van bruinvissen worden waargenomen. Mogelijk gebruiken de bruinvissen en grijze zeehonden het gebied om te foerageren. De gewone zeehond is beperkt in het gebied aanwezig.

[14] Ministerie van Economische Zaken (2014). Doelendocument mariene Natura 2000-gebieden, paragraaf 3.3 , tekstkader selectiecriteria Habitatrichtlijngebieden.
[15] Europese Commissie, 2010. BESLUIT VAN DE COMMISSIE van 22 december 2009 tot vaststelling, op grond van Richtlijn 92/43/EEG van de Raad, van een derde bijgewerkte lijst van gebieden van communautair belang voor de Atlantische biogeografische regio (2010/43/EU)

5 INSTANDHOUDINGSDOELSTELLINGEN

5.1 Inleiding

Het ecologisch netwerk Natura 2000 moet de betrokken natuurlijke habitats en leefgebieden van soorten in hun natuurlijke verspreidingsgebied in een gunstige staat van instandhouding behouden of in voorkomend geval herstellen. Onder het begrip "instandhouding" wordt een geheel aan maatregelen verstaan die nodig zijn voor het behoud of herstel van natuurlijke habitats en populaties van wilde dier- en plantensoorten in een gunstige staat van instandhouding. Ingevolge artikel 4, vierde lid, Habitatrichtlijn worden bij aanwijzing als Habitatrichtlijngebied "tevens de prioriteiten vast[gesteld] gelet op het belang van de gebieden voor het in een gunstige staat van instandhouding behouden of herstellen van een type natuurlijke habitat […] of van een soort […] alsmede voor de coherentie van Natura 2000 en gelet op de voor dat gebied bestaande dreiging van achteruitgang en vernietiging".

Deze bepaling is in artikel 10a, tweede lid, van de Natuurbeschermingswet 1998 nader uitgewerkt. Op grond van dit artikel bestaat de verplichting om in een aanwijzing doelstellingen ten aanzien van de instandhouding van leefgebieden van vogelsoorten dan wel doelstellingen ten aanzien van de instandhouding van natuurlijke habitats of populaties van de in het wild levende dier- en plantensoorten op te nemen. Om die reden zijn voor elk Natura 2000-gebied instandhoudingsdoelstellingen ontwikkeld, waarbij per habitattype en per (vogel)soort is uitgegaan van landelijke doelen en de bijdrage die een gebied redelijkerwijs kan leveren voor het bereiken van een gunstige staat van instandhouding op landelijk niveau. Voor zover van toepassing is daarbij aangegeven welke habitattypen en/of (vogel)soorten ten koste mogen gaan van andere habitattypen en (vogel)soorten. Bij broedvogelsoorten met een regionale doelstelling is in de toelichting aangegeven wat in een bepaalde periode de minimale en maximale bijdrage van het betreffende gebied aan het regionale doelniveau is geweest.
In bijlage B van deze Nota van toelichting is een overzicht opgenomen van alle gebiedsdoelstellingen per habitattype en per soort.
Voor de Natura 2000-gebieden zullen in beheerplannen instandhoudingsmaatregelen worden uitgewerkt die beantwoorden aan de gebiedsspecifieke ecologische vereisten van de betrokken natuurlijke habitats en (vogel)soorten.

5.2 Algemene doelen

Behoud en indien van toepassing herstel van:
1. de bijdrage van het Natura 2000-gebied aan de ecologische samenhang van Natura 2000 zowel binnen Nederland als binnen de Europese Unie;
2. de bijdrage van het Natura 2000-gebied aan de biologische diversiteit en aan de gunstige staat van instandhouding van natuurlijke habitats en soorten binnen de Europese Unie, die zijn opgenomen in bijlage I of bijlage II van de Habitatrichtlijn. Dit behelst de benodigde bijdrage van het gebied aan het streven naar een op landelijk niveau gunstige staat van instandhouding voor de habitattypen en de soorten waarvoor het gebied is aangewezen;
3. de natuurlijke kenmerken van het Natura 2000-gebied, inclusief de samenhang van de structuur en functies van de habitattypen en van de soorten waarvoor het gebied is aangewezen;
4. de op het gebied van toepassing zijnde ecologische vereisten van de habitattypen en soorten waarvoor het gebied is aangewezen.

5.3 Habitatrichtlijn: habitattypen (bijlage I)

H1170	**Riffen van open zee**
Doel	Behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit.
Toelichting	De oppervlakte is als gunstig beoordeeld. De kwaliteit verkeert landelijk in een matig ongunstige staat van instandhouding.

5.4 Habitatrichtlijn: soorten (bijlage II)

H1351	**Bruinvis**
Doel	Behoud omvang en behoud kwaliteit leefgebied voor behoud populatie.

Toelichting De Klaverbank maakt deel uit van het verspreidingsgebied van de bruinvis op de Noordzee. In de zomer kan de soort vooral in de Botney Cut worden waargenomen. Voor zover bekend is het gebied niet van bijzondere betekenis voor een specifieke ecologische functie voor de soort. Gericht op het voorkomen van de achteruitgang zijn de doelstelling voor het leefgebied en de populatie op behoud gezet. Vanwege de sterke verspreiding en mobiliteit van de soort in de gehele Noordzee is bescherming in één of meerdere specifieke gebieden waar de soort voorkomt niet geëigend. Bescherming moet aansluiten bij de relevante ecologische schaal van het voorkomen van de populatie bruinvissen. Hiervoor is een generieke Noordzee-brede aanpak nodig.

H1364 Grijze zeehond

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie

Toelichting De grijze zeehond heeft de gehele Noordzee als leefgebied. De grijze zeehond gebruikt het gebied waarschijnlijk tijdens migratie van en naar Britse kolonies en om te foerageren. Het gebied onderscheidt zich niet van de overige Noordzee voor specifieke ecologische functies zoals foerageren. Gericht op het voorkomen van achteruitgang zijn de doelstellingen voor het leefgebied en de populatie op behoud gezet.

H1365 Gewone zeehond

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie

Toelichting De gewone zeehond heeft de gehele Noordzee als leefgebied. De gewone zeehond is beperkt in het gebied aanwezig, waarschijnlijk om te foerageren. Het gebied onderscheidt zich niet van de overige Noordzee voor specifieke ecologische functies zoals foerageren. Gericht op het voorkomen van achteruitgang zijn de doelstellingen voor het leefgebied en de populatie op behoud gezet.

Bijlage A is niet van toepassing op dit besluit.

Nadere onderbouwing van wijzigingen in Natura 2000-waarden waarvoor het gebied is aangewezen, van de selectie als Habitatrichtlijngebied en toewijzing van en wijzigingen in instandhoudingsdoelstellingen

B.1 Wijzigingen in habitattypen en soorten ten opzichte van aanmelding als Habitatrichtlijngebied (paragraaf 4.2.1 en 4.2.2)

- Geen wijzigingen.

B.2 Toepassing selectiecriteria Habitatrichtlijngebieden (paragraaf 4.3)

In dit onderdeel wordt voor elk habitattype en elke soort waarvoor het onderhavige gebied geselecteerd is (zie paragraaf 4.3), een overzicht gegeven van alle daarvoor kwalificerende gebieden. Dit gebeurt zoveel mogelijk in de vorm van een tabel met de gebieden die aan de selectiecriteria voldoen, onder vermelding van de relatieve bijdrage. In het geval van habitattypen betreft dit het actuele aandeel van de landelijke oppervlakte dat in het gebied aanwezig is. Indien kwaliteit een rol heeft gespeeld in de bepaling van de gebiedenselectie voor habitattypen is dit tekstueel toegelicht. In het geval van soorten betreft de relatieve bijdrage het aandeel van de landelijke populatie dat (geregeld) in het gebied aanwezig is. Afhankelijk van de soort wordt dit afgemeten aan getelde aantallen, aantal bezette plekken of kilometerhokken.

Er is gebruik gemaakt van de volgende klasse-indeling:
A1 = 15-30%, A2 = 30-50%, A3 = 50-75% en A4 = >75%
B1 = 2-6% en B2 = 6-15%
C = <2%

■ Het gebied is het belangrijkste gebied voor het volgende habitattype:

H1170 – Riffen van open zee Landelijke oppervlakte ca. 77.900 ha			
N2k-nr	**Natura 2000-gebied**	**Relatieve bijdrage**	**Bronvermelding**
165	Klaverbank	A4 (>75%)	Bos *et al.*(in prep.) Bos *et al.* (2008) Lindeboom *et al.* (2005)

Bij de selectie van gebieden voor habitattypen van bijlage I is gestreefd naar een voldoende geografische spreiding van gebieden binnen het natuurlijke verspreidingsgebied van het betreffende habitattype in Nederland. Het is nu nog onduidelijk of de geografische spreiding voldoende is gedekt met de aanwijzing van Klaverbank. Over de Borkumse Stenen was er bij de aanmelding van de mariene Habitatrichtlijngebieden (2008) nog onvoldoende duidelijkheid. Dit heeft ertoe geleid dat bij de aanmelding alleen de Klaverbank (165) werd geselecteerd. In Nederland komt habitattype H1170 voor tot een waterdiepte van gemiddeld 43 m op de Klaverbank. In 2013 is een nadere survey uitgevoerd bij de Borkumse Stenen (Bos *et al.*, 2014)[16]. Besluitvorming over aanmelding van de Borkumse Stenen is voorzien bij de evaluatie van het Nationaal Water Plan[17]. Tot dan heeft Borkumse Stenen de status van mogelijk ecologisch waardevol gebied.

[16] Bos, O.G., S. Glorius, J.W.P. Coolen, J. Cuperus, B. van der Weide, A. Aguera Garcia, P.W. van Leeuwen, W. Lengkeek, S. Bouma, M. Hoppe, H. van Pelt (2014). Natuurwaarden Borkumse Stenen; Project Aanvullende beschermde gebieden. IMARES rapport C115.14
[17] Ministerie van Economische Zaken (2014). Doelendocument mariene Natura 2000-gebieden, paragraaf 7.3.

B.3 Toewijzing instandhoudingsdoelstellingen (hoofdstuk 5)

De hier vermelde gebiedsdoelen en vermeldingen van de relatieve bijdrage van de Natura 2000-gebieden die buiten dit aanwijzingsbesluit vallen en waarvan de definitieve besluiten op het moment van vaststelling van het onderhavige besluit nog niet zijn vastgesteld, moeten worden beschouwd als "indicatieve" opgaven en kunnen nog aan verandering onderhevig zijn.

In dit onderdeel wordt voor iedere Natura 2000-waarde waarvoor het onderhavige gebied is aangewezen, inzichtelijk gemaakt hoe de landelijke doelstelling is uitgewerkt in de Natura 2000-gebieden[18]. De landelijke doelstellingen vormen een kader voor de formulering van instandhoudingsdoelstellingen op gebiedsniveau. De gebiedsdoelen bij elkaar "opgeteld", eventueel tezamen met een opgave buiten het Natura 2000 netwerk, hebben als som het landelijke doel. Onder iedere tabel wordt de landelijke staat van instandhouding van betreffende habitattype of soort vermeld. Indien de landelijke doelstelling van de betreffende waarde afwijkt van wat kan worden verwacht uit de landelijke staat van instandhouding, is dit hier gemotiveerd. Gebiedsdoelstellingen die afwijken van de landelijke doelstelling, worden ook zoveel mogelijk gemotiveerd. In gevallen waarin motivering ontbreekt, is aanpassing nog in overweging (met name naar aanleiding van zienswijzen) in het kader van het besluit voor het betreffende gebied. In een aparte kolom is van elk gebied de relatieve bijdrage vermeld. Voor een nadere toelichting en de klassenindeling wordt verwezen naar de inleiding van onderdeel 2 van deze bijlage.

B.3.1 Habitatrichtlijn: habitattypen

H1170 – Riffen van open zee **Landelijke doelstelling: behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit**					
N2k-nr	**Natura 2000-gebied**	**Doel oppervlakte**	**Doel kwaliteit**	**Relatieve bijdrage**	**Besluit**
165	Klaverbank	behoud	verbetering	A4	ontwerpbesluit

De landelijke staat van instandhouding van dit habitattype is op de aspecten oppervlakte en kwaliteit beoordeeld als respectievelijk "gunstig" en "matig ongunstig"[19]. De landelijke doelstelling sluit hierop aan. De doelstelling voor het gebied Klaverbank sluit aan op de landelijke doelstelling. De landelijke doelstelling voor H1170 is door opname in het Doelendocument mariene Natura 2000-gebieden (2014)[1] toegevoegd aan het overzicht van landelijke instandhoudingsdoelstellingen in het Natura 2000 doelendocument (2006)[20].

B.3.2 Habitatrichtlijn: soorten

H1351 – Bruinvis **Landelijke doelstelling: behoud omvang en verbetering kwaliteit leefgebied ten behoeve van behoud populatie**						
N2k-nr	**Natura 2000-gebied**	**Doel omvang**	**Doel kwaliteit**	**Doel populatie**	**Relatieve bijdrage**	**Besluit**
007	Noordzeekustzone	behoud	verbetering	behoud	B1	wijzigingsbesluit [a]
163	Vlakte van de Raan	behoud	verbetering	behoud	C	wijzigingsbesluit [b]
164	Doggersbank	behoud	behoud	behoud	B1	ontwerpbesluit
165	Klaverbank	behoud	behoud	behoud	B1	ontwerpbesluit

a) Wijzigingsbesluit Noordzeekustzone, Staatscourant 4 oktober 2012, nr.20040.

b) Wijzigingsbesluit Vlakte van de Raan, Staatscourant 20 maart 2013, nr.7442.

[18] De landelijke doelomschrijving in deze paragraaf beperkt zich in principe tot behoud/uitbreiding oppervlakte (of omvang leefgebied) en behoud/verbetering kwaliteit (leefgebied), in geval van soorten en vogels aangevuld met het doel voor behoud/uitbreiding populatie. Voor de volledige formulering van de landelijke doelen inclusief toelichting wordt verwezen naar het Natura 2000 doelendocument (2006) en het Doelendocument mariene Natura 2000-gebieden (2014).

[19] Natura 2000-profiel H1170 Riffen van open zee (2014): beoordelingsaspect kwaliteit.

[20] Ministerie van LNV (2006); Natura 2000 doelendocument. Duidelijkheid bieden, richting geven en ruimte laten. Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Den Haag, bijlage 9.3.

De landelijke staat van instandhouding van de bruinvis is beoordeeld als "matig ongunstig" [21]. De landelijke doelstelling sluit wat het aspect leefgebied betreft daarop aan: "behoud omvang en verbetering kwaliteit leefgebied ten behoeve van behoud populatie" (zie de toelichting in de tweede alinea). Het aspect populatie wordt, ondanks een geschat aantal bruinvissen dat hoger is dan de referentiewaarde, gewaardeerd met een matig ongunstige staat van instandhouding omdat de populatie een onevenwichtige leeftijdsopbouw lijkt te hebben[22]. De oorzaken van de landelijk matig ongunstige staat van instandhouding kunnen op basis van de beschikbare informatie niet worden gekoppeld aan de afzonderlijke gebieden omdat de populatie in de Nederlandse Noordzee deel uitmaakt van een veel grotere populatie van de zuidelijke Noordzee. De doelstelling voor de gebieden Noordzeekustzone (007) en Vlakte van de Raan (163) sluiten aan bij de landelijke doelstelling. Voor de gebieden Doggersbank (164) en Klaverbank (165) is behoud tot doel gesteld om verdere achteruitgang te voorkomen. Met deze benadering wordt een landelijk gunstige staat van instandhouding van het leefgebied nagestreefd op een haalbare en betaalbare manier.

Op basis van beschikbare informatie met betrekking tot de specifieke ecologische functie voor de bruinvis kan geen onderscheid gemaakt worden ten aanzien van het belang van de afzonderlijke gebieden enerzijds en de rest van de Noordzee anderzijds. Bescherming van de sterk mobiele soort in een specifiek gebied is daarom niet geëigend, maar moet aansluiten bij de relevante ecologische schaal van het voorkomen van de populatie bruinvissen (het zuidelijke deel van de Noordzee). Hiervoor is een generieke, Noordzee-brede aanpak nodig. Het Bruinvisbeschermingsplan[23] gaat daarom uit van het beginsel dat generieke bescherming meer geëigend is dan bescherming in een specifiek gebied.

H1364 – Grijze zeehond Landelijke doelstelling: behoud omvang en kwaliteit leefgebied ten behoeve van behoud populatie						
N2k-nr	**Natura 2000-gebied**	**Doel omvang**	**Doel kwaliteit**	**Doel populatie**	**Relatieve bijdrage**	**Besluit**
001	Waddenzee	behoud	behoud	behoud	A3	aanwijzingsbesluit
007	Noordzeekustzone	behoud	behoud	behoud	B1-B2	wijzigingsbesluit [a]
113	Voordelta	behoud	behoud	behoud	B1	aanwijzingsbesluit
163	Vlakte van de Raan	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
164	Doggersbank	behoud	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
165	Klaverbank	behoud	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit

a) Wijzigingsbesluit Noordzeekustzone, Staatscourant 18 oktober 2012, nr.21274.

De landelijke staat van instandhouding van de grijze zeehond is op het aspect populatie beoordeeld als "gunstig". Op het aspect leefgebied is de staat van instandhouding beoordeeld als "matig ongunstig". De landelijke doelstelling sluit wat betreft het aspect populatie op de staat van instandhouding aan. Grijze zeehonden moeten voor het werpen en zogen van jongen, zandbanken opzoeken die bij extreme weersomstandigheden (zoals zware winterstormen) overspoeld worden. Hierdoor treedt frequent sterfte van jongen op. Het is onduidelijk of het huidige leefgebied geschikt genoeg is voor een duurzame populatie zonder immigratie. Recent neemt het aantal in de Nederlandse kustwateren geboren pups toe en neemt de immigratie vanuit het Verenigd Koninkrijk af. Dat wordt gezien als een indicatie dat het probleem van voldoende permanent droge en onverstoorde ligplaatsen voor het werpen en zogen van jongen minder groot lijkt te zijn dan eerder werd verondersteld. Ter voorkoming van achteruitgang is daarom voor het aspect kwaliteit van het leefgebied een behoudopgave gekozen tot doel gesteld. De gebiedsdoelstellingen sluiten aan op de landelijke doelstelling. In die Natura 2000-gebieden waar droogvallende zandplaten en of embryonale duinen (rust- en voortplantingsgebied) aanwezig zijn, kunnen gebiedsspecifieke maatregelen gericht op de verstoring een bijdrage leveren aan de realisatie van de instandhoudingsdoelstelling. Voor mariene gebieden waar deze ligplaatsen niet zijn, zijn generieke maatregelen met betrekking tot verstorende activiteiten meer geëigend (zie de toelichting in de tweede alinea).

[21] Wijzigingsbesluit Natura 2000-gebied Noordzeekustzone (007) (Stcrt.2012, 200400).
[22] Natura 2000-profiel Bruinvis (2014): beoordelingsaspect populatie.
[23] Camphuysen C.J. & M.L. Siemensma (2011). Conservation plan for the Harbour Porpoise Phocoena phocoena in The Netherlands: towards a favourable conservation status. NIOZ Report 2011-07, Royal Netherlands Institute for Sea Research, Texel.

De Waddenzee (001) en de Noordzeekustzone (007) zijn de belangrijkste gebieden voor de grijze zeehond in Nederland. Naar aanleiding van een uitspraak van de Raad van State is met een wijzigingsbesluit (18 oktober 2012) meer inzichtelijk gemaakt hoe de gunstige staat van instandhouding voor de grijze zeehond kan worden bereikt en op welke gronden in het gebied Noordzeekustzone voor de grijze zeehond kan worden volstaan met een behouddoelstelling. De Noordzeekustzone heeft, met name in de winter, een belangrijke foerageerfunctie. Gelet op de recente toename van de soort, wordt een behoudsdoelstelling voorlopig voldoende geacht.
Voor de gebieden in de Nederlandse exclusieve economische zone, Doggersbank (164) en Klaverbank (165), moet het volgende opgemerkt worden: op basis van beschikbare informatie over de ecologische functie van deze gebieden voor de grijze zeehond kan geen onderscheid gemaakt worden ten aanzien van het belang van de afzonderlijke gebieden enerzijds en de rest van de Nederlandse exclusieve economische zone anderzijds. Hetzelfde geldt voor de Vlakte van de Raan (163), dat mogelijk als foerageergebied dient voor dieren die zich in de nabije omgeving voortplanten of door het gebied trekken.

H1365 – Gewone zeehond Landelijke doelstelling: behoud omvang en verbetering kwaliteit leefgebied ten behoeve van uitbreiding populatie						
N2k-nr	**Natura 2000-gebied**	**Doel omvang**	**Doel kwaliteit**	**Doel populatie**	**Relatieve bijdrage**	**Besluit**
001	Waddenzee	behoud	behoud	uitbreiding	A3	aanwijzingsbesluit
007	Noordzeekustzone	behoud	behoud	behoud	B1-B2	aanwijzingsbesluit
113	Voordelta	behoud	verbetering	uitbreiding	C	aanwijzingsbesluit
118	Oosterschelde	behoud	verbetering	uitbreiding	C	aanwijzingsbesluit
122	Westerschelde & Saeftinghe	behoud	verbetering	uitbreiding	C	aanwijzingsbesluit
163	Vlakte van de Raan	behoud	behoud	behoud	C	aanwijzingsbesluit
164	Doggersbank	behoud	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit
165	Klaverbank	behoud	behoud	behoud	C	ontwerpbesluit

De gewone zeehond verkeert landelijk in een gunstige staat van instandhouding. De landelijke doelstelling wijkt hiervan af, ten behoeve van herstel van de populatie na recente afname (door virussen), vooral in het Deltagebied. De landelijke doelstelling is: behoud omvang en verbetering kwaliteit leefgebied voor uitbreiding populatie[24]. In die Natura 2000-gebieden waar droogvallende zandplaten en of embryonale duinen (rust- en voortplantingsgebied) aanwezig zijn, kunnen gebiedsspecifieke maatregelen gericht op de verstoring een bijdrage leveren aan de realisatie van de instandhoudingsdoelstelling. Voor mariene gebieden waar deze ligplaatsen niet zijn, zijn generieke maatregelen met betrekking tot verstorende activiteiten meer geëigend. Uitbreiding van de populatie dient vooral in de Delta gestimuleerd te worden[25].

De gebiedsdoelstellingen van Waddenzee (001), Noordzeekustzone (007), Vlakte van de Raan (163), Doggersbank (164) en Klaverbank (165) wijken af van de landelijke doelstelling. Er wordt behoud als doel gesteld. Het overgrote deel van de populatie bevindt zich in de Waddenzee. In de Waddenzee zijn de ligplaatsen goed beschermd, vooral tijdens zoog- en paringstijd. Met behoud van het huidige leefgebied wordt in dit gebied uitbreiding van de populatie ten doel gesteld. De populatie neemt de laatste decennia gestaag toe en het verspreidingsgebied is stabiel. De gestage groei van de populatie zal de komende jaren naar verwachting doorzetten, mits virussen uitblijven. Ook in de Noordzeekustzone, welke met name een foerageerfunctie voor de populatie uit de Waddenzee kent, gaat het goed met de soort.
Op basis van beschikbare informatie over de ecologische functie van Vlakte van de Raan, Doggersbank en Klaverbank voor de gewone zeehond kan niet worden gesteld dat deze gebieden van essentieel belang zijn voor de soort. Voor deze gebieden geldt dat deze wat de ecologische functies betreft niet zijn te onderscheiden van de rest het leefgebied van de gewone zeehond binnen de Nederlandse exclusieve economische zone. In deze gebieden zijn geen droogvallende platen aanwezig waardoor ze geen rust- of voortplantingsfunctie hebben voor de soort. De Vlakte van de Raan dient mogelijk wel als foerageergebied voor de dieren die elders in het Deltagebied van rustgebieden gebruik maken of door het gebied trekken.

[24] Aanwijzingsbesluit Natura 2000-gebied Voordelta (Stcrt. 2008, 41).
[25] Aanwijzingsbesluit Natura 2000-gebied Voordelta (Stcrt. 2008, 41), bijlage B.4.2.

Zuid-West Nederland herbergt geen levensvatbare populatie. De oorzaak hiervan is een te laag geboortecijfer in het Deltagebied, waardoor de kleine populatie zichzelf niet in stand kan houden. In het Deltagebied wordt gestreefd naar een regionale populatie van ten minste 200 exemplaren, waarbij de Voordelta (113) de grootste bijdrage levert. Om dit doel te bereiken zal in de gebieden Voordelta, Oosterschelde (118) en Westerschelde & Saeftinghe (122) het areaal aan onverstoord gebied moeten toenemen zodat deze gebieden meer geschikt worden voor voortplanting. Voor de voortplanting zijn ongestoorde, permanent of bijna altijd droogvallende platen noodzakelijk.

Motivering van het besluit op basis van de binnengekomen zienswijzen

1 INLEIDING

Op 12 september 2014 zijn drie ontwerpbesluiten gepubliceerd voor de Natura 2000-gebieden die zijn gelegen in de Noordzee. Het betreft de ontwerp-aanwijzingsbesluiten voor de gebieden Doggersbank (landelijk nummer 164), Klaverbank (landelijk nummer 165) en Friese Front (landelijk nummer 166).

Deze ontwerpbesluiten hebben in de periode van 12 september 2014 tot en met 24 oktober 2014 ter inzage gelegen. Dit heeft ertoe geleid dat er door vier personen of organisaties een zienswijze is ingediend op één of meerdere gebieden. Een belangrijk deel van de argumentatie in deze zienswijzen heeft betrekking op de gebruikte criteria, de voorgestelde begrenzing van de gebieden en de mogelijke gevolgen van Natura 2000 voor burgers en bedrijfsleven. In enkele zienswijzen werd dezelfde argumentatie gebruikt en werden gelijkluidende zorgen geuit als in de zienswijzen die naar aanleiding van de 111 eerste tranche ontwerp-aanwijzingsbesluiten werden ingediend.

Breed geuite kritiekpunten zijn in een Nota van Antwoord[26] beantwoord, waarbij op hoofdlijnen het gevoerde beleid uiteen is gezet. De Nota van Antwoord is op 21 november 2007 aan de Tweede Kamer aangeboden en op 13 februari en 6 maart 2008 heeft de Tweede Kamer de nota besproken.
In deze bijlage C worden de gebiedsspecifieke zienswijzen per thema beantwoord. Overwegingen die niet-gebiedsspecifiek zijn geacht, zijn behandeld in een aanvullend hoofdstuk (hoofdstuk 8) van het Doelendocument mariene Natura 2000-gebieden[1] (hierna: Doelendocument marien).

Voor het gebied Klaversbank zijn drie zienswijzen ingediend. De reacties worden hieronder thematisch besproken.

---

[26] Ministerie van LNV (2007): Nota van Antwoord. Inspraakprocedure aanwijzing Natura 2000-gebieden. Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, Den Haag.

2 REACTIES OVER DE BEGRENZING

Een inspreker is van mening dat de begrenzing van het gebied op oude en oneigenlijke informatie is gebaseerd. De inspreker verzoekt de werkelijke ligging van het habitattype nader te onderzoeken om vervolgens in samenwerking met stakeholders te komen tot een goede en gedragen gebiedsuitwerking.

De zienswijze heeft niet geleid tot aanpassing van het besluit.
Voor de selectieprocedure van Habitatrichtlijngebied Klaverbank wordt verwezen naar paragrafen 3.1.1 en 3.1.2.2 van het Doelendocument marien[1]. De selectie en begrenzing van het gebied heeft plaatsgevonden op ecologische gronden en is gebaseerd op het ecologische criterium van het voorkomen van habitattype riffen van open zee (H1170), waarvan de definitie is toegelicht in het betreffende profiel.
De ligging van het habitattype is in eerste instantie bepaald op grond van de beschikbare kennis in Lindebooom *et al.* (2005)[7]. December 2008 is Habitatrichtlijngebied Klaverbank op basis van de destijds best beschikbare kennis aangemeld bij de Europese Commissie. Daaraan voorafgaand hebben de gegevensformulieren van de te beschermen habitattypen en soorten in de aan te melden mariene gebieden, de kaarten en achtergrondrapporten van 24 november tot en met 12 december 2008 ter inzage gelegen. Het gebied is december 2009 door de Europese Commissie geplaatst op de lijst van gebieden van communautair belang voor de Atlantische biogeografische regio.
Als onderdeel van het FIMPAS-proces[27] is de door Lindeboom *et al.* (2005) aangehaalde informatie over de ligging van het habitattype door ter zake deskundigen van onderzoeksinstituten Deltares en NIOZ herbevestigd. Ook is tijdens ditzelfde proces door het visserijbedrijfsleven nog aanvullende informatie over de aanwezigheid van het habitattype aangeleverd. Over de aanwezigheid van habitattype riffen van open zee (H1170) bestaat dan ook geen twijfel.
Voor de begrenzingsprocedure van het gebied wordt verwezen naar paragrafen 3.2.1 en 3.2.2 van het Doelendocument marien. Bij de begrenzing is rekening gehouden met de meest recente kennis over het voorkomen van het habitattype en is gebruik gemaakt van de handvatten die de Europese Commissie heeft vastgelegd in de Marine Guidelines[13]. De begrenzing is ten opzichte van de aanmelding gewijzigd (zie paragraaf 3.3 van het besluit en paragraaf 3.4.1.1 van het Doelendocument marien). De grenswijziging is het gevolg van de hiervoor genoemde door het visserijbedrijfsleven aangeleverde informatie. Uit die nieuwe gegevens bleek dat het habitattype in het zuidelijke deel van het aangemelde gebied in beperkte mate voorkomt en dat ten noorden van het aangemelde gebied een groot areaal van het habitattype voorkomt.
Gesteld mag worden dat selectie en begrenzing van het gebied heeft plaatsgevonden op basis van de best beschikbare kennis.

Een andere inspreker heeft aangegeven de gebruikte exclaveringsformule voor bestaande bebouwing anders te interpreteren waardoor ook alle werkzaamheden die uit de aard van de activiteiten op zee welke incidenteel dan wel langere tijd onlosmakelijk met deze operaties verbonden kunnen zijn, mobiele en tijdelijke installaties ten behoeve van olie- of gaswinning hiertoe gerekend kunnen worden en doet het voorstel deze te wijzigen door de exclaveringszone uit te breiden met een 'vrije zone' van 500 meter waarbinnen de bedoelde werkzaamheden vrij kunnen plaatsvinden.

De zienswijze is heeft deels geleid tot aanpassing van het besluit.
Bestaande bebouwing maakt geen deel uit van een Natura 2000-gebied, het is door zijn fysieke geaardheid blijvend ongeschikt. Onder bestaande bebouwing wordt verstaan één of meerdere gebouwen of bouwwerken niet zijnde een gebouw. Een bouwwerk is elke constructie van enige omvang van hout, steen, metaal of ander materiaal, welke hetzij direct of indirect met de grond verbonden is, of hetzij direct of indirect steun vindt in of op de grond. Aan de definitie van bouwwerk in paragraaf 3.4 van de Nota van toelichting is daarom de volgende zin toegevoegd: "Ook mijnbouwinstallaties[9], zoals installaties ten behoeve van olie- en gaswinning (inclusief pijpleidingen), vallen onder de definitie van een bouwwerk". Zie verder paragraaf 8.4.1 van het Doelendocument marien.
De algemene exclaveringsformule geldt voor bepaling van de begrenzing van Natura 2000-gebieden en richt zich expliciet op bestaande bebouwing. De exclaveringsformule is níet bedoeld om werkzaamheden die zijn gekoppeld aan de (bedrijfsvoering van) bestaande bebouwing buiten de werkingssfeer van de

[27] Fisheries in Marine Protected Areas: internationaal stakeholderproces (2009-2013) ten behoeve van het ontwikkelen van visserijmaatregelen.

Natuurbeschermingswet te houden. Een vrije zone rond gebouwen of bouwwerken is daarom niet toegevoegd, zie verder paragraaf 8.4.2 van het Doelendocument marien.
De exclaveringsformule sluit nieuw te plaatsen mobiele dan wel tijdelijke bouwwerken uit als onderdeel van de exclaveringsformule. Voor het plaatsen van nieuwe installaties en alle werkzaamheden die aan de plaatsing en het gebruik van de installatie gekoppeld zijn, moeten de daarvoor gangbare vergunningsprocedures voor Mijnbouwwet en Natuurbeschermingswet worden doorlopen.

3 REACTIES OVER DE INSTANDHOUDINGSDOELSTELLINGEN

In twee zienswijzen wordt aangevoerd dat er voor de zeezoogdieren geen instandhoudingsdoelstelling geformuleerd zou moeten worden, omdat het gebied niet van specifieke ecologische betekenis is voor de betreffende soorten.

De zienswijzen hebben niet geleid tot aanpassing van het besluit.
Erkend wordt dat, gebaseerd op beschikbare informatie met betrekking tot de ecologische functie van het gebied voor de bruinvis, gewone zeehond en grijze zeehond, er geen onderscheid kan worden gemaakt ten aanzien van het belang van het afzonderlijke gebied en de rest van de Noordzee. Echter, ook voor soorten die niet hebben geleid tot de selectie van een Habitatrichtlijngebied, maar die wel degelijk in een dergelijk gebied voorkomen dienen instandhoudingsdoelstellingen en maatregelen te worden opgesteld. Het berust op een misverstand te veronderstellen dat uit de Richtlijn uitsluitend een verplichting zou voortvloeien met betrekking tot habitattypen en soorten waarvoor het gebied is geselecteerd en dat er met betrekking tot de overige habitattypen en soorten van bijlage II geen verplichtingen zouden bestaan. Uit de inleidende tekst van hoofdstuk 4, en paragraaf 4.1 van het Doelendocument marien blijkt dat:

1. er daarom op grond van artikel 4 lid 1 van de Habitatrichtlijn geen gebieden voor deze zeezoogdieren zijn geselecteerd (paragraaf 4.1).
2. er desondanks instandhoudingsdoelstellingen voor de zeezoogdieren zijn opgenomen als uitgangspunt voor te nemen maatregelen op grond van artikel 6 leden 1 en 2.

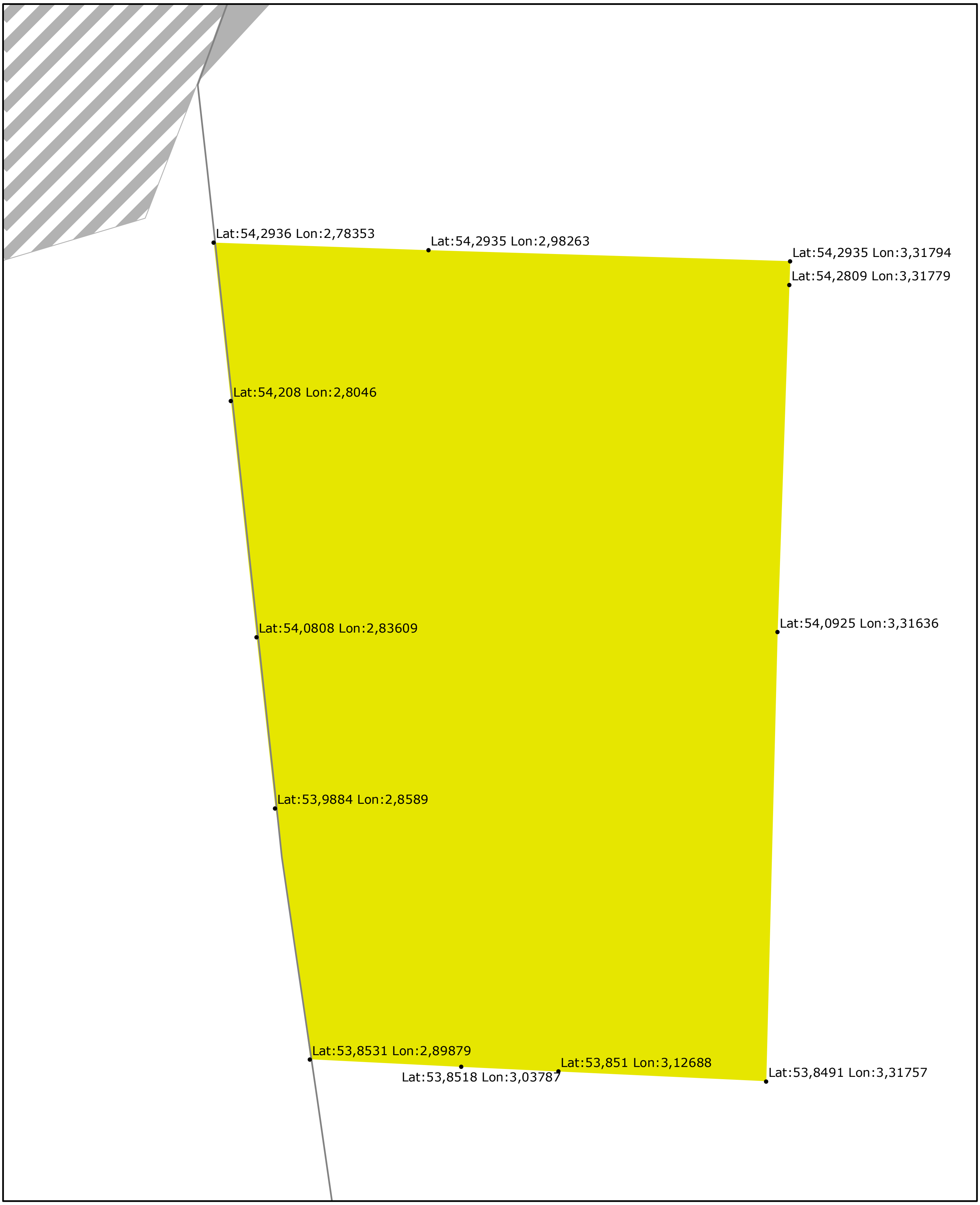
Omdat het gebied geen specifieke ecologische betekenis heeft zoals omschreven in artikel 4 lid 1 van de Habitatrichtlijn, zijn generieke maatregelen die zich richten op (het leefgebied van) de soort meer geëigend dan gebiedsgerichte maatregelen. Conform het beleid dat beschreven is in paragraaf 8.5.1 van het Doelendocument marien blijven de bruinvis, de gewone zeehond en de grijze zeehond gehandhaafd en houden de soorten een instandhoudingsdoelstelling.

4 REACTIES OVER DE RELATIE MET BEHEERPLANNEN

Een inspreker dringt er op aan om adequate visserijmaatregelen te nemen waardoor de bodemdieren zich kunnen herstellen. Een andere inspreker is van mening dat er voor gebiedssluitingen, als zijnde beschermingsmaatregel, duidelijke en realistische doelstellingen moeten worden geformuleerd. Ook geeft deze inspreker aan betrokken te willen worden bij het opstellen van visserijmaatregelen.

De zienswijzen hebben niet geleid tot aanpassing van het besluit.
Het besluit doet over te treffen maatregelen, zoals door de inspreker genoemde gebiedssluitingen, geen uitspraak. Zie verder paragraaf 8.6 van het Doelendocument marien.

Natura 2000-gebied # 165
Klaverbank

Ministerie van Economische Zaken

NATURA 2000

Ministerie van EZ, Programmadirectie Natura 2000
Klaverbank

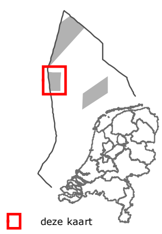
Legenda

- HR (153.868 ha)
- Ander Natura 2000-gebied (indicatief)
- HR in aangrenzend Groot Brittannië (indicatief)
- Grens Nederlandse Exclusieve economische zone

HR = Habitatrichtlijngebied

Schaal 1 : 300 000 (A4)

0 2 4 6 8 Km

Coördinaten (hoek)punten: World Geodetic System (Datum WGS 84)

Datum kaart: 1 december 2014